№ 230 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 1900 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 № 230

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Հանգուցեալ

ԽՈՐԵՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՏԵՓԱՆԵԻ

եղբայրները՝ Գալուստ եւ Գասպար Ստեփանեանցները, յայտնում են անկեղծ շնորհակալութիւն բոլոր այն անձանց, որոնք յարգեցին հանգուցեալի յիշատակը անձամբ կամ գրաւոր։
1—1

Մելանիա Գրիգորեան եւ Իվան Սէրգէեվիչ Ալիխանեանները ցաւօք սրտի յայտնելով առաջինը իր անմոռանալի ամուսնու՝ երկրորդը իր հօր՝ նադվորնի սօվետնիկ

ՍԵՐԳԷՅ ՈՒԼՈՒԽԱՆՕՎԻՉ ԱԼԻԽԱՆԵԱՆԻ

մահը, խնդրում են ազգականներին եւ ծանօթներին շնորհ բերել հանգուցեալի յուղարկաւորութեանը դեկտեմբերի 5-ին, սեփական տնից—Ֆրէյլինսկայա փողոց № 8. դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին եւ այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։
1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կայսերական պալատի մինիստր գեներալ-ադիւտանտ բարօն Ֆրեդերիկսի հեռագիրը Լիւադիայից 1900 թւի նոյեմբերի 30-ին։—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թոքախտի բժշկութեան մասին. Օպերային ներկայացումները. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. Մանրանկար.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գաւառական Նամակներ։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԻ ՄԻՆԻՍՏՐ ԳԵՆԵՐԱԼ-ԱԴԻՒՏԱՆՏ ԲԱՐՕՆ ՖՐԵԴԵՐԻԿՍԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԼԻՒԱԴԻԱՅԻՑ՝ 1900 ԹՒԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 30-ԻՆ

—

Թագաւոր Կայսրի հիւանդութեան ժամանակ անընդհատ ստացվում էին թէ անմիջապէս Նորա Կայսերական Մեծութիւնների Բարձրագոյն անունով և թէ Կայսերական պալատի և ներքին գործերի մինիստրների միջոցով պետութեան զանազան դասակարգերից, հիմնարկութիւններից և ընկերութիւններից, նոյնպէս և առանձին անձերից ամենահաւատարիմ հպատակութեան սիրոյ և անձնուիրութեան բազմաթիւ յայտարարագրեր։ Բացի սրանից՝ բոլոր դաւանութիւններին պատկանող ազգաբնակութիւնը հրապարակական մաղթանքներ էր կատարում Նորին Կայսերական Մեծութեան շուտափոյթ առողջութեան համար։ Այս ամենի մասին Նորին Կայսերական Մեծութեանը տեղեկութիւն տալուց յետոյ՝ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց ամենաողորմածաբար հրամայել յայտնելու պետութեան բոլոր դասակարգերին, հիմնարկութիւններին և ընկերութիւններին սրտագին շնորհակալութիւն արտայայտած զգացմունքների համար։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՔԱԽՏԻ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—

Կեանքը մեզ ցոյց է տալիս, թէ որքան զոհեր է տանում թոքախտը—մարդկութեան այդ սոսկալի թշնամին, իսկ բժշկական վիճակագրութիւնը ասում է, որ բոլոր մեռնողների եօթներորդ մասը կազմում են թոքախտաւորները։ Այդ թիւը արդէն պերճախօս ապացոյց է, թէ որքան զարգացած է այդ հիւանդութիւնը։

Թոքախտը հայրենիք չունի. նա տարածված է ամեն տեղ, բայց չէ կարելի ասել, որ ամեն տեղ նա միատեսակ ընդունելութիւն է գտնում։ Նա աւելի է զարգանում, երբ, բացի աննպաստ բնական պայմաններից, հանդիպում է եւ տգիտութեան։ Վերջին հանգամանքի վրա առանձնապէս շեշտում ենք, որովհետեւ դա մեր՝ հայերիս թոյլ կողմերից մէկն է։ Երբ այդ հիւանդութիւնը մուտք է գործում մեր ընտանիքներում, մենք մեր տգիտութեան պատճառով, նրա դէմ կռւելու, մաքառելու փոխարէն, վհատվում, ընկճվում ենք. մինչդեռ հարկաւոր է եռանդ, համբերութիւն եւ մեծ տոկունութիւն՝ այդ հիւանդութեան հետ կռւելու համար։

Մեր մէջ տարածված է այն սխալ կարծիքը, թէ թոքախտը անբուժելի է եւ այդ է պատճառը, որ մենք ձեռքներս ծալած սպասում ենք նրա հետեւանքին։ Բայց մեր հասարակութիւնը վերջապէս պէտք է իմանայ, որ թոքախտը անբուժելի չէ, որ նրա դէմ կռւելու միջոցներ կան։ Զը խօսելով այն զուտ առողջապահական միջոցների մասին, որոնցով պէտք է զինվել այդ թշնամու դէմ եւ որոնց հետ մեր մասնագէտ—բժիշկների պարտաւորութիւնն է ծանօթացնել հասարակութիւնը հանրամատչելի յօդուածներով եւ բրօշիւրներով, մենք կը ցանկանայինք հաղորդել ընթերցողին թոքախտից բժշկվելու միջոցներից մէկի, այն է կումիսի մասին։

Ռուսաստանի հարաւ-արեւելեան մասում, Սամարայի, Ուֆայի եւ Օրենբուրգի նահանգներում, կիրգիզները եւ բաշկիրները պատրաստում եւ գործ են ածում կումիս անունով ըմպելիքը։ Այդ ըմպելիքը իր վրա առանձին ուշադրութիւն է դարձրել եւ բժշկական նշանակութիւն է ստացել, բայց ոչ իբրեւ հեղուկ, որը անմիջապէս բժշկում է հիւանդին, այլ իբրեւ սնունդ, որը բարձրացնելով հիւանդի ոյժերը, օգնում է նրան յաղթել հիւանդութիւնը։

Կումիսը պատրաստվում է ձիու կաթից. նա վերին աստիճանի դիւրամարս է եւ սննդարար։ Ձիու կաթը իր քիմիական մասերով ամենից մօտ է կնոջ կաթին եւ մասամբ այդ պատճառով էլ հեշտ է իւրացնվում։ Իբրեւ դիւրամարս սնունդ, կումիսը կարելի է ընդունել մեծ քանակութեամբ։ Նրա գործածութիւնը սկսում են փոքր քանակութիւններից եւ հետզհետէ աւելացնելով՝ հասնում են օրեկան 8—10 շամպանեայ շիշերի։ Այդպիսի սնունդը կարճ ժամանակամիջոցում կազդուրում է հիւանդին, նրա ոյժերը վերականգնվում են եւ մարմնի կշիռը սկսում է աւելանալ։ Ամառվայ մի սեզօնի ընթացքում հիւանդը 20—30 ֆունտ աւելանում է եւ կամ բոլորովին բժշկվում—առողջանում, կամ այնքան կազդուրվում, որ ընդունակ է դառնում շարունակելու իր գործն ու պարապմունքը։ Պէտք է նկատել, որ կումիսով բժշկվողները բոլորովին առողջանում են, եթէ հիւանդութեան սկիզբն է. հիւանդութեան երկրորդ փազիսում նոյնպէս շատ է օգնում, իսկ երրորդում՝ ծանր հիւանդներին չարժէ բժշկել կումիսով—արդէն ուշ է…

Թէեւ Կովկասի հանքային ջրերում եւ միւս քաղաքներումն էլ կումիս կարելի է գտնել, բայց այնտեղ կումիսը այն օգուտը չէ տալիս, որովհետեւ նրա այն տեսակն է գերադասվում, որ պատրաստվում է ձարխոտ (степной ковыль—stipa pennata) անուանված խոտով կերակրվող ձիերի կաթից։ Վերջին տեսակի կումիսը եւ Ռուսաստանի վերոյիշեալ հարաւ-արեւելեան նահանգների չոր ու տաք ամառը—առանձնապէս նպաստաւոր են բժշկութեան համար։

Հայունի

ՕՊԵՐԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

—

Շաբաթ, դեկտեմբերի 2-ին, Արքունական թատրօնում ներկայացրին, այս տարի առաջին անգամ, Րօսսինիի «Սեվիլեան սափրիչ» օպերան (երեք գործողութեամբ)։ Եթէ լաւ խաղացվի՝ սա մի շատ զուարճալի, ծիծաղաշարժ եւ մի եւ նոյն ժամանակ լուրջ ու խրատական պիէս է։ Երաժշտական տեսակէտից օպերաների մէջ միակն է, որ իր բնաւորութեամբ որոշ արտայայտում է հեգնութիւն (юморъ)։

Մի ծեր դոկտոր, որդեգրելով եւ մեծացնելով մի որբ աղջկայ, սիրահարվում է նրա վրա եւ պատրաստվում է ամուսնանալ նրա հետ։ Մի ջահիլ կոմս, նոյնպէս սիրահարված լինելով այդ աղջկայ վրա, պատկաղրութեան դաշնագրի մէջ, սափրիչ Ֆիգարօյի օգնութեամբ, փոխանակ ծեր դոկտորի՝ իր անունն է գրել տալիս նոտարին։ Ամեն բան վերջանալուց յետոյ, դոկտորը գալիս է եւ մնում ապշած։

Գլխաւոր դերերը կատարում էին՝ Կունցօվա—որդեգիր աղջկայ, Բօրիսենկօ—կոմսի, Կամեօնսկի—սափրիչ Ֆիգարօյի, Գօրեախնօվ—Դօն-Բազիլիօ հոգեւորականի եւ Դեսնենկօ—դոկտորի։

Այդ օպերայում Րօսսինին միանգամայն զարմացնում է իր հանճարով, թէ ինչպէս կարողացել է նա պատկերացնել տիպերից իւրաքանչիւրը երաժշտութեամբ։ 15—16 տարեկան աղջկայ երգածը սկզբից մինչեւ վերջ կօլօրատուր է եւ կրում է անմեղութեան ոգի։ Կոմսի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

„Alles war gesagt, doch
„Alles bleibt zu sagen.“
Göthe

—

Մի քանի տարի սրանից առաջ, մեր երկրի մի նշանաւոր գիւղում, երկու մեծատուն վիճում էին մի քանի դեսեատին հողի մասին. որովհետեւ այդ գիւղում տիրապետում էր համայնական հողատիրութիւնը, այդ վէճի առիթով, վիճելի հողի վերաբերմամբ, տասնեակ հասարակական վճիռներ առաջ եկան. գիւղը բաժանվեց երկու շատ մեծ կուսակցութեան, այդ վճիռներից շատը կեղծ յայտարարվեց, առաջ եկան քաղաքացիական եւ քրէական ահագին գործեր։ Այդ վէճը, ուր գլուխների կեղծ կնիքները այնքան մեծ դեր էին խաղում, տեւեց քանի տարի, վիճող կողմերը տասնեակ հազարներ փչացրին իրանց ասածը առաջ տանելու համար, իսկ թէ այդ պրօցէսը որչափ անբարոյականացուցիչ էր ամբողջ գիւղական հասարակութեան համար—այդ ձեզ եմ թողնում ասելու, ընթերցող։

Դա մեր կրթութեան պայմաններից մէկն է։

Ամեն մի շինական հասարակութեան տանուտէր իր երեք տարվայ ծառայութեան ընթացքում պարտաւորութիւն է համարում թղթի մի տասնեակ թերթեր կնքել արքունական կնիքով եւ պահել ապագայի համար։ Իսկ երբ նա այլ եւս գլուխ չէ եւ կարիք է ունենում որ եւ է քաղաքացիական, կամ քրէական գործում, անցած թւով, որ եւ է հասարակական վճռի մէջ, նրան մնում է միայն կազմել թերթի ճակատին վճռի տեկստը եւ տակը մի քանի անգրագէտ անձանց անուն գրել,—ու հարկաւոր դօկումենտը պատրաստ է։ Այնուհետեւ դուք հա ասացէք, թէ այդ դօկումենտը կեղծ է. կը բացվի անվերջ քննութիւն, որը ոչ մի հետեւանքի չի բերի։ Ի հարկէ… Թէ ինչու այդ դատավարութիւնը, այդ, ինչպէս շատ բնորոշ ասում է ինքը ժողովուրդը, քաշքշուկը, ոչ մի դրական կողմ չէ ունենում, դա շատ պարզ է։ Խնամիութիւնը մեր կողմերում շատ զարգացած է. մենք ձեզ հետ հարիւրաւոր գանգատներ ենք տալիս իրար վրա, գործը հասցնում ենք վերջին ծայրին, իսկ երբ—այդ մենք գիտենք—պէտք է վճռական կերպով ասվի՝ լինել, կամ չը լինել, երբ դանակը ոսկորին է հասնում, մենք փախչում ենք հրապարակից, առաջ են գալիս հազար ու մի ազգակցական եւ խնամիական կապեր, վկաները հրաժարվում են վկայութիւնից, կամ կեղծում են առաջվայ ասածը, ժամանակը եւ հազար ու մի, ինձ եւ ձեզ համար, ընթերցող, անհասկանալի հաշիւներ, հարթում են տիրող անհամաձայնութիւնը եւ գործը դադարում է ինքն ըստ ինքեան, մի անգամ էլ համոզելով ձեզ, որ սուտը եւ կեղծը շատ մեծ տեղ են բռնում մեր կրթութեան գործում։

Անցնենք այժմ մեր հասարակական ժողովների իրաւասութեան խնդրին։ Դուք գիտէք, ի հարկէ, որ մենք երկու տեսակ ժողովներ ունենք. ընդհանուր, որին մասնակցում են այս կամ այն շինական հասարակութիւն կազմող բոլոր գիւղերը եւ մասնաւոր—ամեն մի գիւղի համար։—Ընդհանուր ժողովների իրաւասութեանը ենթակայ են այնպիսի ընդհանուր նշանակութիւն ունեցող խնդիրներ, որպէս, օրինակ, հասարակութեան տանուտէրի ընտրութիւնը, իսկ մասնաւոր ժողովը տնօրինում է գիւղական տանուտէրի ընտրութեան գործը եւ առհասարակ այնպիսի խնդիրներ, որոնք վերաբերվում են բացառապէս այս կամ այն գիւղին։—Բայց տարիների փորձը ցոյց տուեց, որ մասնաւոր ժողովների իրաւասութեան շրջանը պէտք է լայնացնել. կան հարցեր, որոնց լուծումը կախված է ընդհանուր ժողովից, մինչդեռ, իսկապէս, այդ խնդիրը բացառապէս վերաբերվում է մի գիւղի, եւ մնացած գիւղերի ազգաբնակութիւնը ոչ մի կապ չունի այդ հարցի հետ։

Այսպէս, օրինակ, մեր երկրում սակաւաթիւ չեն այնպիսի դէպքեր, երբ մի գիւղական տուն, այս կամ այն տնտեսական կամ ազգակցական պատճառներից ստիպված՝ մի գիւղական հասարակութիւնից տեղափոխվում է մի այլ տեղ, մի այլ գաւառ։ Այդ տանտէրը, օրէնքով, պէտք է ձեռք բերէ ամբողջ շինական հասարակութեան համաձայնութիւնը։ Ինչ ասել կուզի, ի հարկէ, որ խնդրատուի տեղափոխման հարցում, բացի նրա համագիւղացիներից, միւս գիւղերի ազգաբնակութիւնը ոչ մի շահ չունի, հետեւապէս եւ այդ գիւղերի մասնակցութիւնը խնդրատուի ձեռք բերելիք համախօսական վճռի մէջ լոկ ձեւական է։ Նոյնը մենք պէտք է նկատենք եւ խնամակալական գործերի վերաբերմամբ։ Խնամակալութիւնը նշանակում է շինական հասարակութիւնը, իսկ դա բոլորո-

դերը նոյնպէս կօլօրատուր է, բայց վառ եւ անհանգիստ կայծերով լի։ Ֆիգարօ-սափրիչը արդէն երգում է կէս-կօլօրատուր, յաճախ րէչիտատիվ, որով արտայայտւում է նրա խորամանկութիւնը եւ անչափ ճարպկութիւնը։ Դօկտորի երգը ցոյց է տալիս մի շատ կասկածոտ, վախկոտ եւ դիւրագրգիռ բնաւորութիւն, գրեթէ միշտ րէչիտատիվ եւ յանկարծակի բակավծներով, ինչպէս եւ ինքը միշտ երկիւղի մէջ է, որ չը լինի թէ կորցնէ հարսնացուին։ Դօն-Բազիլիօյի դերը լայն, տափակ արիաներով եւ կտորներով է լրացրած, կարծես ասելիս լինի. «թէկուզ աշխարհս կործանուի՝ ես իմ քէֆս չեմ խանգարի»։

Այս բոլորը կարելի է հասկանալ խաղը տեսնելով եւ միմիայն մուզիկան լսելով, առանց բառերը լսելու անգամ։ Անսամբլը այնքան լաւ էր, որ օպերան մեծ բաւականութիւն պատճառեց, բոլոր դերակատարներն էլ իրանց տեղն էին եւ խաղացին շատ աջող, եթէ ի նկատի չառնենք սօպրանօի եւ տենօրի կօլօրատուրի փոքր նախմութիւնները։

Կարա-Մուրզա

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ալէքսանդրօպօլ, Նոյեմբերի 10-ին

Խնդրեմ չը մերժէք զետեղել «Մշակի» համարներից մէկում այս երկտողը։

Կարծելով, որ հանգուցեալ Գ. Ջանշեանը մի օր եւ է լրագրում կը յայտարարէր իր յոբելեանի օրը ստացած նուէրների ցուցակը, ես մինչեւ օրս չէի ներկայացնում այն գումարի հաշիւը, որը ժողովել էի Ալէքսանդրօպօլում յատուկ այդ բանի համար։

Այժմ ուղարկում եմ նուիրատուների ցուցակը իրանց ստորագրութիւններով, որից երեւում է, որ ժողովված է 113 ր. 67 կ.։ Այդ գումարից ծախսված է շնորհաւորական հեռագրի եւ գումարը փոխադրելու համար 3 ր. 67 կ., ինչպէս երեւում է ցուցակին կցած անդորրագրերից։ Մնացած 110 ր. փոխադրված է հանգուցեալ յոբելեարի անունով արքունական գանձարանի միջոցով (անդորրագիր № 1787)։

Օգտվելով դէպքից, յայտնում եմ շնորհակալութիւնս պ. Ասատուր Իսահակեանին, որը մեծ եռանդով աջակցեց ինձ ժողովարարութեան ժամանակ։

Բժ. Ն. Տէր-Իսահակեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը մտադիր է պարահանդէս կազմակերպել դեկտեմբերի 17-ին Թիֆլիսի ժողովարանում, յօգուտ ընկերութեան։ Անկասկած, ինչպէս անցեալ տարիները, այս տարի եւս երեկոյթը մեծ աջողութիւն կունենայ, մանաւանդ որ, ինչպէս լսում ենք, շատ հետաքրքիր ծրագիր է մշակվում։ Ի միջի այլոց, տեղի են ունենալու զանազան բնորոշ պարեր Թիֆլիսի արքունական թատրօնի բալետային խմբի մասնակցութեամբ։ Յուսով ենք, որ հայ հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ ցոյց կը տայ իր աջակցութիւնը համակրելի ընկերութեան վարչութեանը այնպիսի գործում, որ մօտ է ամենքի սրտին։

—

Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէի մահվան առիթով, բացի առաջ տպված հեռագիրներից, մենք ստացել ենք հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրները—Աստրախանի «հայ աղքատաց հոգաբարձութեան» նախագահ Կ. Սօրօյեանից, Հալլէզալէի (Սաքսօնիա), Պետերբուրգի, Մօսկվայի, Վարշավայի, Կիեվի եւ Իւրեվի (Դորպատի) ուսանողներից, Լէյպցիգի հայ ճեմարանական ընկերութիւնից, Կաղզուանի երիտասարդութիւնից, Ղլըրից (բազմաստորագիր), Մըկրտումեան քահանայից (Աստրախան), Գ. քահանայ Իսայեանից (Արդանուչ), պ. Ն. Մալխասեանից (Վարշավա) եւ Տէրեաններից (Վ.-Ագուլիս)։ Հանգուցեալի ազգականները ցաւակցական հեռագիրներ են ստացել Երեւանի թեմակալ Սուքիաս արքեպիսկոպոսից եւ Շուշու թեմակալ Գառնակերեան եպիսկոպոսից։

—

Առաջին կինը, որ ստացաւ երդուեալ հաւատարմատարի կոչում Պարիզում, տիկին Պտի, ինչպէս հաղորդում է «Кіевск. Слово» լրագիրը, կիեվի կալուածատէր եւ շաքարագործարանատէր Բալօխօվսկու աղջիկն է։ Նրա մարդն էլ փաստաբան է եւ այժմ առեւտրի մինիստր Միլիէրանի քարտուղարն է։

—

Պետերբուրգի գրականական եւ գեղարուեստական ընկերութիւնները ուղարկում են իրանց ներկայացուցիչներին Վարշավա՝ շնորհաւորելու Հէնրիխ Սենկեվիչի յոբելեանը։

—

Նոյեմբերի 26-ին, Պետերբուրգի Սօլեանօյ Գօրօդօկի մեծ աուդիտօրիայում, «Русск. Вѣд». լրագրի խօսքով, կայացաւ գրական-երաժշտական երեկոյ, որ նուիրված էր Գ. Ջանշեանի յիշատակին։ Գրականական բաժանմունքին մասնակցում էին երդուեալ հաւատարմատար Ա. Նիկօնով, որ կարդաց մի հատուած Ջանշեանի «Եւրօպայում» գրքից, պ. Զիվէլէգեան եւ երդուեալ հաւատարմատարի օգնական Գրուզէնբէրգ, որոնք խօսեցին Ջանշեանի եւ նրա «Эпоха великихъ реформъ» գրքի մասին։ Հասարակութիւն խիստ շատ կար. մեծամասնութիւնը կազմում էին բարձրագոյն դպրոցների ուսանողները։

—

«Новости» լրագրի խմբագիր Նոտօվիչի 30-ամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանի առիթով, որ նորերս կատարվեց Պետերբուրգում, Ռուսաստանի զանազան ծայրերից շնորհաւորական հեռագիրներ եւ ուղերձներ ուղարկվեցին յոբելեարին։ Մօսկվայի հայերն եւս ուղարկել են մի հեռագիր, որի մէջ, ի միջի այլոց, ասված է հետեւեալը. «Մենք վաղուց արդէն առիթ ենք ունեցել գնահատելու այն լայն, առաջադէմ եւ մարդկային հայեացքները, որոնք արձագանք էին գտնում «Новости» լրագրի սիւնակներում, որը միշտ պատրաստ է արդար գործի ախոյեան կանգնել, պաշտպան հանդիսանալ նրանց, որոնք տանջվում են, որը դէմ է ամեն անհամբերողութեան, նեղհայեացութեան, շօվինիզմի, որը հաւասար արդարութեամբ է վերաբերվում բոլոր ցեղերին եւ ժողովուրդներին։ Մենք երբէք չենք մոռանայ մանաւորապէս այն համակրութիւնը, որով ձեր օրգանը վերաբերվեց մեզ՝ հայերիս, յանձին թիւրքաց Հայաստանի քրիստոնեայ ազգաբնակութեան, որոնց դուք անկաշառ կերպով ձեր պաշտպանութեան տակ առաք գազանային կոտորածների ժամանակ, աշխատելով ռուսաց հասարակութեան ուշադրութիւնը դարձնել հայ ժողովրդի կրած տանջանքների վրա։ Ընդունեցէք ուրեմն, մեծարգոյ Օսիպ Կօնստանտինօվիչ, մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը այդ մարդասէր եւ լուսաւոր վերաբերմունքի համար դէպի հայերի վիճակը եւ հաւատացէք, որ մենք սրտանց ցանկանում ենք ձեզ դեռ երկար տարիներ աշխատել անդուլ եռանդով եւ թարմ ոյժերով հասարակութեան, մամուլի բարօրութեան համար, իսկական կուլտուրայի, համբերողութեան եւ մարդկայնութեան դրօշակի տակ»։

—

Պետերբուրգում ապրող հայերի մէջ, ինչպէս հաղորդում են «Рус. Вѣд.» լրագրին, կազմվել է մի առանձին խումբ, որ մտադրութիւն ունի դրամագլուխ հաւաքել Կովկասի զանազան տեղերում ժողովրդական գրադարաններ հիմնելու համար ի յիշատակ Գ. Ջանշեանի։

—

Կիեվից լրագիրներին հաղորդում են, որ Կիեվի համալսարանից արձակվել են 16 ուսանողներ՝ դասախօսութիւնների վճարը չը մուծնելու համար։

—

Ռուսաց գրողների փոխադարձ օգնութեան Դաշնակցութիւնը որոշեց գնել եւ կախել Դաշնակցութեան դահլիճում Ն. Կ. Միխայլօվսկու պատկերը։

—

ՍԱՄԱՐՂԱՆԴԻՑ մեզ հաղորդում են, որ տեղական հայ աղօթատան քահանայ Բէկգիւլեանի նախաձեռնութեամբ այնտեղ հաւաքված եւ ուղարկված է «Русск. Вѣд.» խմբագրութեան 119 ռուբլի յօգուտ Հայաստանի որբանոցների, ի յիշատակ հանգուցեալ Գրիգոր Ջանշեանի։

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ ստացանք հետեւեալ հեռագիրը. «Աստրախանի հայ կանանց բարեգործական ընկերութիւնը յայտնում է իր խորին վիշտը իր պատուաւոր անդամ, մեծ քարոզիչ եւ կանանց իրաւունքների պաշտպան Խորէն Ստեփանէի մահվան առիթով։ Նախագահուհի Առուստամեանց»։

—

ՄԱՑԿՕՊԻՑ մեզ գրում են. «Նոյեմբերի 26-ին, կիրակի, ժամերգութիւնից յետոյ, տեղիս Նորաբաց աղօթատանը, ուր կանխօրէն հրաւէրի համաձայն հաւաքվել էր բաւականաչափ ժողովուրդ, խօսվեց հանգուցեալ Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէի ազգին եւ եկեղեցուն մատուցած բազմաթիւ ծառայութիւնների մասին եւ հոգեհանգիստ կատարվեց»։

—

ՄԱԶՐԱ ԳԻՒՂԻՑ (Սիսիանի գաւառ) մեզ գրում են. «Մեր կողմերում արդէն սարսափելի ձմեռ է. անաջող հունձից գիւղացիների մեծ մասը հաց չունի ուտելու. մի քանի նորընծայ վաշխառուներ սկսել են գիւղացիներին փող բաց թողնել 15%-ով. գիւղացիները մեծ ուրախութեամբ են վերցնում այդքան տոկոսով, որովհետեւ անճարութեան մէջ են»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քիչ ժամանակ առաջ Կապշտադտում անգլիացի կանայք, նահանգապետ Միլների նախագահութեամբ, մի ժողով կազմեցին՝ անգլիական կառավարութեան գործողութիւնները փառաբանելու համար։ Իբրեւ պատասխան այդ ժողովին՝ աֆրիկանդէրների կանայք, իրանց կողմից, մի ուրիշ ժողով կազմեցին Պաարլում, ոչ հեռու Կապշտադտից, յայտնելու համար այն հայեացքները, որ ունի Կապի գաղթականութեան հօլլանդական ազգաբնակութիւնը Անգլիայի գործողութիւնների մասին։ Ժողովը բացեց տիկին Րօօս, որ իր ճառի մէջ, ի միջի այլոց, ասաց. «Մեր ազգային ընտանիքի անդամների ցաւալի դրութիւնը Տրանսվաալում հասել է իր գագաթնակէտին։ Սրբազան պարտքը պահանջում է, որ մենք, մայրերս եւ քոյրերս, բացարձակաբար եւ ազնւաբար առաջ անցնենք եւ յայտնենք մեր արդար զայրոյթը։ Մինչդեռ մենք այստեղ ունենք գոյութեան բոլոր յարմարութիւնները, մեր քոյրերը Տրանսվաալում թողնված են զարհուրելի կարիքի կամայականութեան կամքին եւ թափառում են գիշերային խաւարում իրանց այրված բնակարանների մոխրակոյտերի վրա։ Քաղցը եւ ծարաւը հալածում են երեխաներին ցաւալի հառաչանքներ արձակել, բայց ոչ մի կարեկցող ձեռք չէ կարկառվում օգնելու նրանց։ Ո՞վ է այս բոլորի մէջ ամենից աւելի մեղաւորը. ո՞վ է այսպէս բարբարոսաբար վարվում։ Մեր սրտերն ու շրթունքները հազիւ բացվում են ասելու, թէ այսպէս վարվում է անգլիական ազգը, մի ազգ, որին մենք միշտ յարգել ենք, որին հպատակ ենք այժմ։ Վերջին շաբաթվայ ընթացքում կատարվեցին այնպիսի նշանաւոր գործեր, որոնք իրանց անխղճութեամբ եւ հակամարդկայնութեամբ սարսեցրին ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը։ Մենք, անկասկած, մնում ենք հաւատարիմ հպատակ, բայց չենք կարող լռելեայն թոյլ տալ բարբարոսական վերաբերմունք դէպի մի քրիստոնեայ ազգութիւն։ Հաստատուն խաղաղութիւն կը տիրէ միայն այն ժամանակ, երբ բոլորովին կը վերացվի հանրապետութիւնները միացնելու պահանջը. գործողութեան այս խիստ եղանակը, որին մինչեւ այժմ հետեւում էր Անգլիան, երբէք նրան օգուտ չի բերի»։ Նոյն ժողովում երիտասարդ անգլուհի, միսս Գրին, աւելի ոգեւորված ձեւով յայտնեց նոյն միտքը։ «Ես աւելի կը գերադասէի—ասաց միսս Գրին—լինել մեռած բօէր եւ թաղված աւազի մէջ, քան ապրել պալատներում այն մարդկանց հետ, որոնք այս անարդար պատերազմի պատճառը դարձան։ Ես խօսում եմ որպէս անգլուհի եւ, որպէս անգլուհի, ես դաստիարակված եմ այն գաղափարով, թէ իշխանութիւնը առանց մեծահոգութեան եւ ոյժը առանց արդարութեան, հիմնված են սուտ զգացմունքների վրա. ես երկիւղ եմ կրում, որ Անգլիան այդ ճանապարհով կը դիմէ միայն դէպի իր կորուստը։ Երիտասարդ ազգի սպանումը նոյնպիսի յանցանք է, ինչպէս եւ իր մերձաւորին սպանելը։ Աղաղակենք ուրեմն իմ հայրենիքին. «առանց դրան էլ դուք արդէն շատ հեռու էք գնացել. այլ եւս ոչ մի քայլ դէպի առաջ»։ Ապա խօսեց նախկին մինիստր Ջաուէրի կինը նոյն ուղղութեամբ եւ յետոյ ընդունվեց հետեւեալ վճիռը։ «Հարաւաֆրիկական կանանց ժողովը սրբազան բողոք է յայտնում անմեղ կանանց եւ երեխաներին գերելու եւ աքսորելու դէմ եւ դատապարտում է այդ արարմունքը, որպէս անարդարութիւն»։

—«Pall Mall Gazette» խորհուրդ է տալիս անգլիական կառավարութեանը 20,000 դօլլար վարձատրութիւն նշանակել այն մարդկանց, որոնք կը ներկայացնեն Բօտայի, Դէվէտի եւ Դէլարէյի գլուխները, հաւատացնելով, թէ դա ամենապարզ միջոցն է վերջացնելու հարաւաֆրիկական պատերազմը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ

Դէպի Թիֆլիս։

Բագուի նաւթային մթնոլորտի ծանրութիւ-

վին աւելորդ ձեւականութիւն է, որ միայն վնասում է գործին։ Խնամակալութեան անօրէնութիւնը պէտք է յանձնել բացառապէս գիւղական հասարակութեանը, որը ճանաչում է թէ որբերին եւ թէ այն անձանց, որոնք խնամակալների պարտաւորութիւն են ստանձնում։ Եւ այդ դրութիւնից առաջ եկող թիւրիմացութիւնները շատ հասկանալի են։ Ես Դամրզընցի եմ, իսկ խնամակալութիւնը նշանակվում է, օրինակ, Ջահրի գիւղում. թէեւ այդ երկու հարեւան գիւղերը մի շինական հասարակութիւն են կազմում, բայց այնու ամենայնիւ ինձ չէ կարող հետաքրքրել Ջահրիի մասնաւոր մի դէպքը եւ ես, ի հարկէ, ստորագրում եմ համախօսականը, առանց իմանալու, առանց հետաքրքրվելու, թէ ում խնամակալութիւնն է եւ ով է խնամակալը։

Այդտեղից առաջ են գալիս հազար ու մի բարդութիւններ, հազար ու մի զեղծումներ, խնամակալ նշանակվում է ոչ թէ այն անձնաւորութիւնը, որին հաւատում է հասարակութիւնը, այլ այն մարդը, որ յայտնի հաշիւներ ունենալով որբերի հետ, ինքն է ձգտում այդ կոչմանը... Գաւառական կառավարութիւնների շէմքերում դուք ամեն օր տասնեակ կանայք եւ որբեր կը տեսնէք։ «Աղա, ապէկունները կերան մեզ, թալանեցին, մենք մնացել ենք դռներում»... Նշանակվում է քննութիւն, խնամակալների հաշիւները պէտք է քննէ նոյն շինական հասարակութիւնը եւ, ի հարկէ, նոյն անտարբերութիւնը, նոյն ձեւականութիւնը եւ եթէ խնամակալը մի վաշխառու է, մի տէրտէր, կամ մի դուքանչի, նրա ներկայացրած հաշիւները ընդունվում են, գանգատը առանց հետեւանքի է մնում, իսկ մի քանի օրից յետոյ ցնցոտիների մէջ կորած այրին դարձեալ գաւառական կառավարութեան դռանն է։—«Աղա, ձեռքերս ծոցիս մնաց, կերան»...

Պէտք է վերլուծել այդ դրութիւնը, պէտք է լայնացնել գիւղական, մասնաւոր ժողովների իրաւասութիւնը, թողնելով ընդհանուր ժողովներին միայն այնպիսի հարցեր եւ խնդիրներ, որոնք ակներեւ եւ յայտնի, ընդհանուր նշանակութիւն ունեն բոլոր գիւղերի համար, հակառակ դէպքում այդ օրէնքը, որպէս անախրօնիզմ, միայն բացառական նշանակութիւն ունի մեր մոռացված եւ խուլ անկիւններում։

Վերջացնելով հասարակական ժողովներին վերաբերված մեր դիտողութիւնները, հարկաւորենք համարում մատնացոյց անել մի իրողութեան վերա եւս, որ պակաս նշանակութիւն չունի մեր գաւառական կեանքում։

Մեր նախորդ յօդուածում, խօսելով շինական հասարակութիւնների կազմակերպութեան մասին, մենք յայտնել ենք այն միտքը, որ այդ գործը շատ բարդ է եւ պատասխանատու։ Մենք գիտենք այնպիսի դէպքեր, երբ այդ հարցին վայրիվերոյ վերաբերվելը առաջ է բերել տասնեակ խնդիրներ այլ եւ այլ գիւղական հասարակութիւնների կողմից։ — Երեւակայեցէք ձեզ մի շինական հասարակութիւն, որ բաղկացած է մի քանի գիւղերից, այդ գիւղերից մէկը, մի որ եւ է Փախզ, ոչ մի ընդհանուր բան չունի այդ հասարակութեան հետ եւ, ընդհակառակը, կապված լինելով մի ուրիշ շինական հասարակութեան հետ տնտեսական այլ եւ այլ պայմաններով, խնդրամատոյց է լինում կցել իրան վերջին շինական հասարակութեանը։ —Այդ խնդրին բաւականութիւն տալու համար պահանջվում է առաջին հասարակութեան համաձայնութիւնը, իսկ այդ համաձայնութիւնը ձեռք բերել շատ դժուար է։ Շինական հասարակութիւնը, ի նկատի ունենալով, որ Փախզ գիւղից բաժանվելով կաւելանան նրա հասարակական ծախսերը, չէ տալիս Փախզ գիւղին իր համաձայնութիւնը եւ այդպիսով այդ գիւղի շատ իրաւացի եւ նրա պէտքերի ու ցաւերի տեսակէտից վերին աստիճանի նշանաւոր խնդիրը տարիների ընթացքում առկախ է մնում։

—Պէտք է սահմանափակել, մեր կարծիքով, շինական հասարակութիւնների այդ կամայականութիւնը, պէտք է իրաւունք տալ գաւառապետներին եւ հաշտարար միջնորդներին այդ տեսակ խնդիրները, իրանց մանրամասն, բացատրված զեկուցման հետ, ներկայացնել նահանգական վարչութիւններին, որոնց եւ վերապահել այդ տեսակ խնդիրների լուծման իրաւունքը։

Դուք տեսնում էք, ընթերցող, որ այն ընդհանուր օրէնքները, որոնք հիմնված են ամբոխի հաւաքական ցանկութեան, նրա պէտքերի, դրութեան եւ հանրամարդկային իրաւունքների սկզբունքների վրա, շատ անգամ յեղաշրջվում եւ բացատրվում են հակառակ նրանց իմաստի եւ նշանակութեան։

Մասամբ շատ ուշ է, ի հարկէ, մասամբ էլ, մեր ժամանակի համար շատ ամօթալի. ի դէպ մենք տրամադիր էինք ասելու, նոյն իսկ այժմ, երեսուն տարի անցնելուց յետոյ, պէտք է խոստովանվենք, որ մենք դեռ չենք հասունացել այնչափ, ինչպէս այդ կարծում էին 1867 թուին...

***

նը զգալուց յետոյ՝ ես ձգտում էի դէպի Թիֆլիս մի առանձին հաճութեամբ:

Ես շատ լաւ գիտէի, որ Թիֆլիսն էլ մի կատարելութիւն չէ, որ մարդիկ մեծ մասամբ զբաղված են իրանց անձնական գործերով եւ եսական շահերով, բայց այստեղ այնքան աչքարա կերպով անարգված, արհամարհված եւ ոտի տակ չեն գցված հասարակական խընդիրները:

Տուն վերադառնալով ես իմ սեղանի վրա գտայ բազմաթիւ նամակներ, տոմսեր, արձանագրութիւններ եւ հեռագիրներ: Այդ թղթերի մէջ տեղ էին գտել՝ քաղաքային ինքնավարութեան գործեր, գրական աշխարհի ցաւ ու հոգսեր, երկու մոռացված կտակի մասին գանգատներ, մի պատժված քահանայի մասին տեղեկութիւն, Քամոյեանց ու Մողնու եկեղեցիների յայտնի գործերի նոր շրջան մտնելու լուրերը եւ այլն:

Կարդացի, թերթեցի բոլորը եւ երբ հարեւանցի գաղափար կազմեցի այդ ամեն տեսակ զեղծումների, զանցառութիւնների եւ խայտառակութիւնների մասին, այլ եւս ուրախ չէի Թիֆլիս վերադառնալուս վրա:

—

Դուրս եկայ բնակարանիցս՝ ծանօթներիս տեսնելու եւ հարց ու փորձ անելու: Ինձ հետաքրքրում էր առանձնապէս քահանաներին սաստելու եւ պատժելու լուրը:

—Այդ լաւ նշան է, որ քահանային պատժել են, ասացի ես իմ բարեկամ Գանձակեանին, որին պատահեցի փողոցում: Պէտք է վերջ դնել դրանց չահամոլութեան եւ անհրեսութեան:

—Բայց դուք գիտէք թէ ինչ բանի համար են պատժել տէր-Աղէքսանդրին, հարցրեց յուզված կերպով Գանձակեանը:

—Կամ փող կը լինի թացցրած, կամ դիազարդեր իւրացրած, կամ կաշառքով պսակ կատարած, կամ դրանց նման մի ուրիշ բան:

—Ոչ, ոչ եւ ոչ: Հէնց ցաւն էլ այն է, որ նա պատժված է զեղծումներ մերկացնելու համար:

Գանձակեանի ասածները ինձ վրա կայծակի հարուածի տպաւորութիւն արին:

—Ի՞նչ, տէրտէրը զեղծումներ բացո՞ղ. տէրտէրը այդքան համարձակութիւն եւ արիութիւն ունենա՛յ, բացականչեցի ես: Երեւի այդպէս է հրամայել թեմական իշխանութիւնը եւ տէրտէրը ցանկացել է հաճոյանալ այդ իշխանութեան:

—Ոչ, ոչ եւ ոչ: Նա չէ հաճոյացել եւ ընդհակառակը հալածանքի է ենթարկվել:

—Պատմեցէք, ինչո՞ւմն է բանը:

Գանձակեանը պատմեց հետեւեալը:

Կուկիայի Նորաշէն եկեղեցու Աղէքսանդր քահանան յայտնում է կօնսիստօրիային, որ նա զեղծումներ է նկատել իրանց երէցփոխի գործունէութեան մէջ: Կօնսիստօրիան համարում է այդ զրպարտութիւն: Քահանան խնդրում է եկեղեցու հաշուեմատեանները, որ ապացուցանէ ասածները: Կօնսիստօրիան ականջ չէ դնում:

Տեսնելով, որ բանաւոր դիմումը ներգործութիւն չէ անում, քահանան դիմում է գրաւոր կերպով:

Կօնսիստօրիան չէ պատասխանում այդ խընդիրքին:

Քահանան դիմում է գրաւոր կերպով երկրորդ անգամ:

Դարձեալ լռութիւն:

Դիմում է երրորդ,
չորրորդ,
հինգերորդ,
վեցերորդ,
եօթերորդ,
ութներորդ,
իններորդ անգամ:

Գերեզմանային լռութիւն կօնսիստօրիայի կողմից:

—Ինչ էք ասում, այդ անհաւատալի է, բացականչեցի ես:

—Թող անհաւատալի երեւայ, բայց դա զուտ իրողութիւն է, շեշտեց Գանձակեանը:

—Ցետո՞յ, յետո՞յ:

Այն ժամանակ քահանան դիմում է սինոդին, յայտնելով գործի էութիւնը: Սինոդը հրամայում է տալ մատեանները քահանային:

Քահանան ուսումնասիրում է մատեանները եւ նկատում է, որ նրա կասկածները արդար էին, զեղծումը կարելի է ապացուցանել եւ մատեաններով:

Ի՞նչ անի, ու՞ւմ դիմի: Քահանան դիմում է դատախազին յատուկ խնդիրքով: Դատախազը պահանջում է տեղեկութիւններ կօնսիստօրիայից: Իսկ սա պատասխանում է դատախազին, որ զեղծում գոյութիւն չունի:

Դրանով սակայն հարցը չէ վերջանում:

Կօնսիստօրիան իր կողմից դիմում է սինոդին, խնդրելով պատժել զրպարտող քահանային: Եւ սինոդը նշանակում է պատիժ՝ ուղարկել քահանային երկու ամսով Հաղբատ ապաշխարութեան:

—Ուրեմն, ասացի ես, քահանան Դօն-Կիխոտի դերի մէջն է եղել: Նա կարծել է թէ չարագործութեան եւ զեղծումների հետ գործ ունի, իսկ դուրս է գալիս, որ նա քամու ջաղացների դէմ է եղել մաքառում:

—Մի ասէք, վրա բերեց Գանձակեանը, քահանան նորից դիմել է սինոդ եւ յոյս ունի, որ իր ասածները կը հաստատէ:

—Զարմանալի յամառութիւն է: Հէնց այդ տոկուն մաքառման եւ դօնկիխոտութեան համար այդ քահանային պէտք է հանել իր դասակարգից, ասացի ես:

—Հարցը բարձվել է, շարունակեց Գանձակեանը, որովհետեւ քահանան կրօնուսոյց է ծխական դպրոցում, իսկ քահանային Հաղբատ ուղարկելու համար թեմական իշխանութիւնը դիմել է մարմնաւոր իշխանութեան:

Մեր խօսակցութեան ժամանակ մօտեցաւ մեզ մի պարոն, որ լաւ ծանօթ էր կօնսիստօրիայի գործերին: Ես հարցրի թէ որքան ուղիղ է այս բոլորը:

—Մի փոքր սխալվում էք, ասաց նա: Տէրտէրը միայն այն պատճառով չէ պատժված, որ զրպարտել է երէցփոխին «գող» անուանելով, այլ եւ հայհոյել է կօնսիստօրիայի պաշտօնեաներին:

—Ես այդ լսել եմ, ասաց Գանձակեանը, բայց դա էլ մի նոր խայտառակութիւն է քահանային հալածողների համար:

—Ինչո՞ւ:

—Դուք լսեցէք, շարունակեց Գանձակեանը, թէ ինչպէս ամբողջ կօնսիստօրիան արգելք էր հանդիսանում քահանայի քննութեան: Այժմ երեւակայեցէք մի րոպէ, որ քահանան չէ սխալվում եւ զեղծում իսկապէս կատարված է, իսկ նրան խանգարում են զեղծումները բացելու: Կարո՞ղ է արդեօք մարդ հոգու հանդըստութիւն պահպանել:

—Ինչպէ՞ս է հայհոյել, ինչ է ասել:

—Իսկապէս ոչինչ: Խնդրեմ ասացէք, եթէ այս րոպէին մեզ մօտենար մի գող, մի ժուլիկ եւ իմ գրպանից հանէր իմ քսակը. միթէ՞ դուք կը պահանջէիք, որ ես այդ ժուլիկին բռնելու կամ կանգնեցնելու համար սալօնական ձեւերի եւ ոճերի մասին մտածէի: Ժուլիկին բռնելու ժամանակ ես կարող էի նրա չորն էլ պատռել, նրան հայհոյել ու անարգել: Իսկ դուք միթէ ժուլիկին հանգիստ կը թողնէիք, նրան կը մոռանայիք ու կը զբաղվէիք քննելով այն հարցը, թէ ես որքան քաղաքավարի եւ դելիկատ եմ եղել ժուլիկին բռնելու ժամանակ: Եւ դեռ ինձ կը պատժէիք:

—Այո, այդ այդպէս է, ասաց պարոնը, բայց պէտք է դեռ ապացուցել, որ այն անձը, որին դուք գող էք անուանում, իսկապէս այդպէս է: Այլապէս ձեր արածը կը լինի մեծ եւ պատասխանատու յանցանք:

—Տեսնենք, սինոդի քննութիւնը ինչ է պարզում:

Անկասկած շատ հետաքրքրական է քահանայի սկսած գործը: Այդտեղ խառնված են՝ սինոդ, կօնսիստօրիա, կօնսիստօրիայի պաշտօնեաներ, ընդհանուր դատարան, մարմնաւոր իշխանութիւն, երէցփոխ, դպրոց, դպրոցական վարչութիւն եւ զանազան հարցեր՝ հերոսութեան, զրպարտութեան, դօնկիխոտութեան, յաղթութեան, մաքառման, աքսորի եւ ապաշխարութեան...

Ահա ձեզ պղպեղով համեմած ազգային չփոթներից մէկը, որ դրված է ճաշակելու համար մեծ հասարակութեան առաջ:

Վրձին

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

1 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Տօնվեց «Herold» լրագրի 25-ամեակը: Ի յիշատակ տօնի բոլոր աշխատակիցներին բաժանվեցին ժետօններ. արտասանվեցին շատ կենացներ եւ ճառեր:

ՊԵԿԻՆ: Օտարերկրեայ դեսպանները նորից վերջնականապէս համաձայնվեցին իրար հետ միացեալ յայտագրի պայմանների մասին, որ արդէն թարգմանված է չինարէն՝ չինացիներին յանձնելու համար. անհրաժեշտ է միայն բրիտանական դեսպանի ստորագրութիւնը: Այստեղ հասարակական կարծիքը ընդհանրապէս ենթադրում է, թէ Չինաստանը պատրաստ է յայտագրի մէջ յիշատակված պայմաններին ենթարկվելու, բայց ի նկատի առնելով պետութիւնների մէջ ծագելիք գժտութիւնները, յոյս ունի, որ յետոյ նա առիթ կունենայ հրաժարվելու իր վրա դրած պարտաւորութիւնների կատարումից:

Կասկածի տեղիք է տալիս այն հանգամանքը, թէ արդեօք Լի-Խունգ-Չանգի եւ Ցինի լիազօրութիւնները պէտք է բաւարար համարվեն, թէ ոչ: Այս հարցը պէտք է վճռվի այնպէս, որ նրանք ստանան այն տեսակ լիազօրութիւններ, որոնք համապատասխան լինեն Սիմօնօսեկում Լի-Խունգ-Չանգի ունեցած լիազօրութիւններին:

ԼՕՆԴՕՆ: Կիտչեներ հաղորդում է Պրետօրիայից, թէ Կլէմէնսի զօրաբաժինը նոյեմբերի 30-ին, լուսաբացին, Մագալիսբերգում ենթարկվեց Դէլարէյի եւ Բայերսի 2500 հոգուց բաղկացած զօրքերի յարձակմանը: Բայերսի զօրաբաժինը եկել էր Բարմբատից: Կլէմէնսը նահանջեց դէպ ի Բէկպօրտ: Սպանված են 5 օֆիցերներ, մնացած կորուստների մասին դեռ եւս զեկուցումն չէ ստացված:

ԲԵՐԼԻՆ: Գլխաւոր հրամանատարը հաղորդում է Պեկինից, թէ համաձայն նոր ստացված զեկուցման, երկրորդ բրիգադան նոյեմբեր ամսին ձեռնարկել է վեց արշաւանք Պաօտինֆուից դէպի արեւմուտք եւ արեւմտահիւսիս եւ հասել է Մեծ-պատին:

ԼՕՆԴՕՆ: Կիտչեներ հաղորդում է Պրետօրիայից, թէ բօէրները յարձակումն գործեցին Լիխտենբուրգի, Բեթղեհէմի, Վրէդէի եւ Ֆրէյգէդի վրա, բայց անաջող: Լիխտենբուրգի մօտ սպանվեց բօէրական գեներալ Լէմմէր:

ԼՕՐԷՆԶՕ-ՄԱՐԿԵԶԷ: Կօմատիպօրտում դրութիւնը լուրջ է. մօտակայքում գտնվում է 1500 բօէրներից բաղկացած մի զօրաբաժին. սպասում են յարձակման Կօմատիպօրտի վրա: Բրիտանական հեծելազօրքը ճանապարհ ընկաւ դէպի Սաբիէնրուս. բոլոր զօրքերը հրաման ստացան պատրաստ լինելու:

ՀԱԱԳԱ: Թագուհին այսօր հրաւիրեց Կրիւգէրին եւ Լէյդսին ճաշի, որ տեղի ունեցաւ պալատում, փոքրաթիւ մօտիկ անձերի ներկայութեամբ:

Խաղաղութեան նիդերլանդական միութեան կենտրօնական մասնաժողովը ներկայացրեց թագուհուն մի ուղերձ, որի մէջ ցանկութիւն է յայտնված, որ հօլլանդական կառավարութիւնը նախաձեռնութիւն յանձն առնի՝ փորձելու վերջ դնել պատերազմին հանրապետութիւնների համար նպաստաւոր կերպով եւ համաձայն Հաագայի խաղաղութեան կօնֆերենցիայի որոշումներին:

2 դեկտեմբերի

ՊԵԿԻՆ: Լի-Խունգ-Չանգ եւ Ցին պաշտօնապէս հաղորդեցին դեսպաններին, թէ նրանք ստացել են վաւերաթղթեր, որոնցով լիազօրութիւն է տուած նրանց բանակցութիւններ վարել Չինաստանի անունով եւ թէ նրանք պատրաստ են ձեռնամուխ լինելու գործին, հէնց որ դեսպանները ցանկութիւն յայտնեն:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ: Պեկինում տեղի ունեցող սկզբնական բանակցութիւնները լրացնելու նըպատակով՝ Գէյ ընդունեց Անգլիայի առաջարկութիւնը այն մասին, որ յայտագրի մէջ աւելի պարզ յիշատակվի, թէ չինացիները պարտաւոր են ընդունել առաջարկված պայմանները վերջնական բանակցութիւններ սկսելուց առաջ:

ԼՕՆԴՕՆ: Գեներալ Նօկս հաղորդում է, թէ Րօդդերսբուրգից եկած զօրաբաժնի հետ միասին հարկադրեց Դէվէտին կանգ առնել: Կռիւը դեռ եւս շարունակվում է: Գերի են առնված շատ բօէրներ:

ԼՕՆԴՕՆ: Համայնքների ժողով: Չինական հարցի լուծման խնդիրը: Բալֆուր յայտնում է, թէ այն հարցերը, որոնք պէտք է վճռվեն բանակցութիւնները սկսելուց առաջ, մօտենում են մի այնպիսի կէտի, որ թոյլ է տալիս սպասել ընդունելութեան պետութիւնների կողմից: «Կառավարութիւնը—շարունակում է Բալֆուր—ոչ մի տեղեկութիւն չէ ստացել չինական արքունիքի վերադարձի մասին դէպի Պեկին»:

ԼՕՆԴՕՆ: Կիտչեներ հաղորդում է Պրետօրիայից դեկտեմբերի 1-ին, թէ գեներալ Նօկս հալածեց Դէվէտին դէպի հիւսիս՝ Տաբանչուի եւ Լէդիբրանդի ուղղութեամբ, այսինքն դէպի այն գիծը, որ գրաւված է անգլիական զօրքերից: Դէվէտի ոյժերը, որոնք մօտաւորապէս բաղկացած էին 3000 մարդկանցից, օրվայ ընթացքում մի քանի անգամ փորձեցին կտրել անգլիական զօրագիծը՝ մի ուրիշ բօէրական զօրաբաժնի օգնութեամբ, որ գործում է փոքր ինչ դէպի հիւսիս, բայց այդ փորձերը յետ մղվեցին, թէպէտ եւ մի քանի բօէրներին աջողվեց հարաւային կողմից անցնել զօրագիծը: Աւելի ուշ ստացված հեռագրով Կիտչեներ հաղորդում է, թէ Տաբանչուի մօտ անգլիական զօրագծից անցնելիս՝ Դէվէտ նշանաւոր կորուստներ ունեցաւ: Անգլիացիները Տաբանչուի մօտ խլեցին մի տասնեւհինգ ֆունտանոց թնդանօթ, որ բօէրները առել էին Դէվէտսդօրպի մօտ եւ բացի դրանից գրաւեցին մի քանի սայլ ռազմամթերք ու գերի առան 22 մարդ: Բօէրների զօրաբաժնի մի մասին, այնուամենայնիւ, չաջողվեց կտրել զօրագիծը դէպի հիւսիս անցնելու համար:

ՏԵԱՆՁԻՆ: Չինական հաւաստի աղբիւրից հաղորդվում է, թէ կայսրը համաձայնվեց պետութիւնների հետեւեալ տասը պայմաններին. 1) 700 միլիօն տայէլի վարձատրութեան վճարումն 60 տարվայ ընթացքում, որին գրաւական պէտք է լինի լիկինի հարկը. 2) վայելուչ արձանի կառուցում կեստէլէրի համար Պեկինում. 3) կայսրի մերձաւոր ազգականը կուղարկվի Բերլին. 4) օտարերկրեայ զօրքերը կը պաշտպանեն հաղորդակցութեան ճանապարհները Տակուի եւ Պեկինի մէջտեղում. 5) պատժել «Մեծ-բռունցքին» պատկանող ասպետներին. 6) թեկնածուներին այնպիսի տեղերից, ուր օտարերկրացիները ենթարկվել են հալածանքների, չի թոյլ տրվի հինգ տարվայ ընթացքում պետական քննութիւններ բռնել Պեկինում. 7) Ցունգ-լի-եամէնը ոչնչացվում է եւ դեսպանները իրաւունք են ստանում ամեն ժամանակ մուտք գործել կայսրի մօտ. 9) թնդանօթների եւ ռազմամթերքի ներմուծումը արգելվում է. 10) ցամաքային եւ ծովափնեայ ամրութիւնները Շանգհայգուանի, Տակուի եւ Պեկինի միջեւ կործանվում են:

ՊԵԿԻՆ: Բանակցութիւնները չինական լիազօրների հետ դեռ եւս չեն սկսված: Բրիտանական դեսպանը դեռ եւս վերջնական հրահանգներ չէ ստացել: Սպասվում է, որ բոլոր հարցերը կը լուծվեն մի քանի օրում:

ԼՕՆԴՕՆ: Կիտչեներ հաղորդում է Պրետօրիայից դեկտեմբերի 1-ին, թէ գեներալ Կլէմէնսը բերեց իր զօրաբաժինը Կօմադօնէկ առանց դիմադրութեան. Նրա կորուստները ծանր են. հինգ օֆիցեր եւ 9 զինուոր սպանված են, 10 օֆիցեր եւ 575 զինուոր չեն գտնված. Նրանց մէջ են Նօրտումբերլանդի հրացանաձիգների 4 րօտաներ:

ՊԵԿԻՆ: Պեկին-Եանցզունի երկաթուղային գծի վրա արդէն շրջում են ապրանքատար գնացքներ: Ինչպէս լսվում է, դեկտեմբերի 2-ին գիծը նորից կը բացվի սահմանափակ թւով ճանապարհորդներ տեղափոխելու համար:

ԼՕՆԴՕՆ: Այսօր կարդացված գահական ճառի մէջ, որով պարլամէնտի նիստը յետաձգվում է, թագուհին միայն շնորհակալութիւն է յայտնում այն կրեդիտների արձակման համար, որոնցով պէտք է ծածկվեն բրիտանական զօրքերի ծախքերը հարաւային Աֆրիկայում եւ Չինաստանում:

3 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: «Правит. Вѣстникъ»-ում տպագրված է. «Վերջին ժամանակ եւրօպական եւ առաւելապէս անգլիական մամուլի մէջ երեւացին շատ յօդուածներ, որոնք նուիրված էին մեր զօրքերի գործողութիւնների գնահատութեան Պեչիլիի նահանգում Եանցզուն—Շանգհայգուան երկաթուղային գծի վերաբերմամբ: Ընդհանուր առմամբ այս հարցի մասին անգլիական մամուլի կողմից յայտնված կարծիքները ձեւակերպվում են հետեւեալ կերպով. 1) Եանցզուն-Շանգհայգուանի ճանապարհը Անգլիայի սեփականութիւնն է. 2) ռուսները տիրեցին այդ ճանապարհին, չունենալով ոչ մի իրաւունք, ուստի եւ պէտք է անյապաղ յանձնեն ճանապարհը անգլիացիներին, նրա սեփականատէրերին. 3) ճանապարհի վարչութիւնը իրանց ձեռքն առնելու օրից ռուսները ոչինչ չեն արել նրա վնասվածքները վերաշինելու համար եւ համարեա ոչինչ չեն ծախսել այդ գործի վրա. 4) ճանապարհը անգլիացիներին վերադարձնելը ամենեւին չէ վերաբերում Վալդերզէէի գործունէութեան շրջանին»: Ապա «Правительственный Вѣстникъ»-ում բերված են մի շարք փաստեր, որոնք հերքում են անգլիական լրագիրների վերոյիշեալ դատողութիւնները եւ վերջանում են հետեւեալ եզրափակումով. 1) անգլիացիները Եանցզուն—Շանգհայգուանի ճանապարհի սեփականատէրեր չեն կարող ճանաչվել, բայց Անգլիան միւս բոլոր պետութիւններից աւելի իրաւունք ունի այդ ճանապարհի ֆինանսական կօնտրօլի վրա, երբ դաշնակից զօրքերը կը հեռանան Պեչելիի նահանգից. 2) Տօնկու-Տեանձինի սկզբնական ճանապարհամասի գրաւումը ռուսաց զօրքերի կողմից տեղի է ունեցել ոչ միայն ծովապետների համաձայնութեամբ, որոնք դաշնակից զօրքերի հրամանատարներն էին, այլ նաեւ զինուորական անհրաժեշտութեան ստիպմամբ. 3) ռուսաց զօրքերը ամենադժուար միջոցին, պատերազմական գործողութիւնների ամենատաք ժամանակ, վերականգնեցին երկաթուղային հաղորդակցութիւնը Տեանձինի եւ Եանցզունի միջեւ եւ միայն շնորհիւ ռուսաց զօրքերի եռանդուն գործողութիւնների աջողվեց ազատել աւերումից Տօնկու-Շանգհայգուանի գիծը. 4) անգլիական լրագիրների յայտարարութիւնները, թէ Եանցզուն-Շանգհայգուանի ճանապարհը անգլիացիներին յանձնելու հարցը չէ վերաբերում կոմս Վալդերզէէի գործունէութեան շրջանին, բոլորովին սխալ են: Այդ ճանապարհը, որ յանձնել է մեզ կոմս Վալդերզէէ, կը վերադարձնվի ոչ թէ անգլիացիներին, այլ կոմս Վալդերզէէին եւ արդէն նրանից կախված կը լինի, թէ ում պէտք է յանձնել ճանապարհը ռուսների փոխանակ:

ՊԵԿԻՆ: Տօկիօյի չինական դեսպանը նշանակված է Պեկինի նահանգապետ:

ԲԵՐԼԻՆ: Գլխաւոր հրամանատարը հաղորդում է Պեկինից, թէ Րօրշէյդի զօրաբաժինը Զանում գտաւ զէնքի եւ ռազմամթերքի նշանաւոր պաշարներ եւ, ի միջի այլոց, մի քանի

15 փունտանոց թնդանօթներ, որոնք դեռ եւս արկղներից չէին հանած, այդ պաշարները մասամբ ոչնչացվեցին, մասամբ գրաւվեցին։

ՊԵԿԻՆ։ Երէկ հրատարակվեց կայսրի հրամանագիրը, որի մէջ են Լի-Խունգ-Չանգի եւ Ցինի լիազօրութիւնները, կազմած Սիմօնօսեկի լիազօրութեան օրինակով։ Ռուսները գնեցին 12,000 տոպրակ բրինձ՝ բաժանելու համար մասամբ ձրի, մասամբ շատ էժան գնով չքաւոր չինացիներին։

4 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Դեկտեմբերի 3-ին։ Լիվադիայից Թագաւոր Կայսրի առողջութեան մասին բարեյաջող տեղեկութիւններ ստանալու առիթով՝ մայրաքաղաքի բոլոր տաճարներում կատարվեցին գոհացողական մաղթանքներ։ Գոհացողական մաղթանքների կատարման մասին հեռագիրներ են ստացված Վիլնօյից, Կօվնօյից, Վլատկայից, Տամբօվից եւ Կօստրօմայից։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչեների հեռագիրը Պրետորիայից. «Կլէմէնտս հաղորդում է, թէ Նորտումբերլանդեան հրացանաձիգների 4 ռոտաները դիմադրութիւն ցոյց տուին բարձրութիւնների վրա մինչ այն ժամանակ, քանի որ ռազմամթերք ունէին։ Բարձրութիւնների վրա յարձակումն գործող բօէրների թիւը 2000-ի էր հասնում, իսկ նրանց այն զօրաբաժինը, որ յարձակումն գործեց անգլիական բանակատեղի վրա, բաղկացած էր 1000 հոգուց։ Կլէմէնտս նահանջեց լիակատար կարգով, տանելով իր հետ սայլախմբի մեծ մասը, իսկ ռազմամթերքը, որ անկարելի էր տանել, ոչնչացրած է։ Անգլիացիները իրանց լաւ էին պահում։ Բօէրների պատգամաբերը հաղորդում է, թէ Ժուբերի որդին ընկել է պատերազմի դաշտում։ Բօէրների կորուստները մեծ են։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչեների հեռագիրը հաղորդում է, թէ Ցրէյհէյդի վրա գործած յարձակման ժամանակ, նոյեմբերի 27-ին, բօէրներից սպանվեցին եւ վիրաւորվեցին 100 մարդ, իսկ անգլիացիներից սպանվեցին վեց մարդ, 19-ը ծանր վիրաւորվեցին, եւ 30-ը անյայտ կորան, ի միջի որոց եւ մի օֆիցէր։ Նոյեմբերի 30-ին անգլիացիները ջարդեցին Շէպէրօնէկի մօտ բօէրների զօրաբաժինը, որ բաղկացած էր 600 մարդուց եւ գրաւեցին զէնքեր։ Բօէրները նշանաւոր չափով կորուստներ ունեցան։ Այն կիրճում, որ գտնվում է Լաստրօնեան շրջանում, բօէրները քիչ առաջ գերի վերցրին 120 հեծեալների։ Գերի տարված Նորտումբերլանդեան հրացանաձիգներից 315 հոգի, ի թիւս որոց եւ 5 օֆիցէր, ազատութիւն ստանալով եկան Րուստենբուրգ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Մէտուէնի հեռագիրը հաստատում է բօէրական գեներալ Լէմմէրի մահը։ Այս հեռագրի մէջ ասված է. «Մէտուէն, դեկտեմբերի 1-ին յարձակվելով բօէրների դիրքի վրա, գրաւեց բանակատեղին փոքր քանակութեամբ ռազմամթերքի եւ անասունների հետ»։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Հեռագիրը հաղորդում է Պեկինից, թէ անգլիական զօրաբաժինը, գնդապետ Տուլլօյի հրամանատարութեամբ, գրաւեց Պեկինից 18 մղոն հեռու մի գիւղ։ Այդ ընդհարման ժամանակ «Մեծ-Բռունցքները» շատ կորուստներ ունեցան։

Պաօտինֆուից հաղորդում են, թէ 10,000 չինացիներից բաղկացած մի զօրաբաժին առաջ է գնում դէպի կայսերական քաղաքը։ Ֆրանսիացիները հաղորդում են, թէ Պեկինից 15 մղոն դէպի արեւմուտք ֆրանսիական բերդապահները ենթարկվեցին յարձակման այդ զօրքերի առաջապահների կողմից եւ այս պատճառով հարկ եղաւ դիմել Լի-Խունգ-Չանգին եւ խնդրել, որ կանգնեցնէ չինական զօրքի առաջխաղացութիւնը, որովհետեւ խաղաղութեան բանակցութիւնները արդէն սկսված են։ Երկաթուղային երթեւեկութեան բացումը, որ նշանակված էր այսօր, յետաձգված է։

ԼՕՆԴՕՆ։ Անգլիական զօրաբաժինը, գնդապետ Տուլլօյի հրամանատարութեամբ, գտաւ «Մեծ-Բռունցքներին» ամրացած Կաօլիին աւանում։ Օգնական զօրք ստանալուց յետոյ, Տուլլօ գրաւեց աւանը. «Մեծ-Բռունցքներից» սպանվեցին 40 հոգի։ Երկիրը կատարելապէս անիշխանութեան է մատնված, այս պատճառով անհրաժեշտ է լինում յաճախակի արշաւանքներ կատարել։ Հարկաւոր էր, որ Վալդերզէէ նշանակէր զանազան ազգութիւնների համար գործողութեան առանձին-առանձին շրջաններ եւ այս միջոցը ընդհանուր հաւանութիւն կը գտնէր։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԵՂՐ

ՈՍԿԵԳՈՅՆ, ՀՈՏԱՒԷՏ

Ս. Մխիթարեանի մեղուանոցից

ծախվում է

Ցրէյլինսկայա փողոցում, № 14 տան մէջ։
Պուդը 9 րուբլի։

Լոյս տեսան

ՄԱԿԱՐ ԶՄՇԿԵԱՆԻ

1901 Թ. ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Ցանկացողները թող փութով յայտնեն, որպէս զի ժամանակին կարողանան ստանալ։
(ե. չ.) 15—15

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
ԳԷՈՐԳ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ։
Ընդունում է հիւանդներին ամեն օր, առաւօտեան 9—11 ժ., երեկոյեան (բացի կիրակի օրից) 5—7 ժ.։ Վելիամինօվսկայա փողոց, տ. № 24։ (ե. չ. չ.) 14—20

ՈՒՐԱՆԻԱ

Կ. Ֆլամարիօնի աստղագիտական վէպը
Թարգմ. Հ. Առաքելեանի

Ծախվում է. Թիֆլիսում—Կենտրոնական գրավաճառանոցում եւ Գ. Գալստեանի մօտ, Лорисъ-Меликовская. 11։ Բագու—Ս. Ցարութիւնեանի գրավաճառանոցում։
Գինն է՝ 1 ր. 50 կ. ճանապարհածախսով։
4—10

Ընկերութիւն
ԲՐՕԿԱՐ Ե ԸՆԿ.

ԾԱՂԿԱՅԻՆ
զանազան հոտեր ունեցող
Օ-ԴԷ-ԿՕԼՕՆԻ
հնարողներ.
Նոր հոտերով
«ՕՐԽԻԴԷՑԵԱ»
«ԼԵՒԿՕՅ»
«ԽՆՁՈՐԵՆՈՒ ԾԱՂԻԿ»
«ՄԻՄՕԶԱ»

Սրուակը 1 ր.
1/2 » — 60 կ.
1/2 ֆ. 1 ր. 75 կ.

104,035 (ամս. 5) 5—10

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտւութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. և 1 ր. 50 կ.։

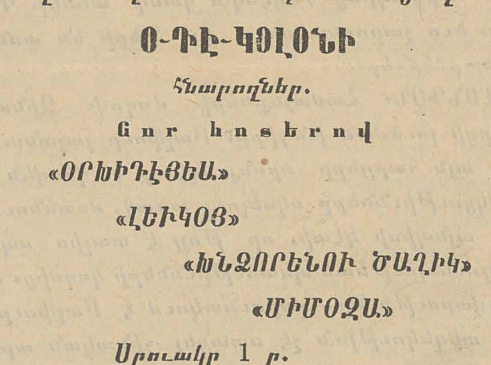

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաև բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն և սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն և սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական և դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ և նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց և Բագւում. Նաև Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պապօվի և Արիստակովի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով։
19—100

„ՇՂԹԱՅ“

ՆԱՒԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ

յայտնում են ի գիտութիւն պայատէրերի, որ դեկտեմբերի 10-ին, առաւօտեան ժամի 10-ին, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի դահլիճում կը կայանայ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ժողովի առարկաներն են՝
Վարչութեան հինգ անդամների, վերստուգող յանձնաժողովի երեք անդամների եւ երկու փոխանդամների ընտրութիւնները։
Ժողովի օրը ամեն մի փայատէր պարտաւոր է ներկայացնել իր փայերը, հակառակ դէպքում ժողովին ներկայ լինել չեն կարող։
(դեկտ. 2, 6 եւ 9-ին) 1—3

Շարունակվում է

ԳԱՏԸՆԵՐԱԶԱՐԴ

ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ

VII եւ VIII գրքերի

Բաժանորդագրութիւնը
Երկու գրքի բաժանորդագինն է 3 րուբլի։
Կարելի է ստանալ նաեւ նախորդ գրքերը բաժանորդագրական գնով։
Դիմել՝ Ервонду Лалаянцъ, Саперная 5 կամ Семенарія Нерсисянъ. Тифлисъ.
(ե. ո.) 3—15

20—32 (կ.)

НОВОЕ
ФРАНЦУЗСКОЕ
ПЕЧЕНІЕ
С. СІУ и К°
PETIT BEURRE
МОСКВА
С. СІУ и К°

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են հետեւեալ նոր լոյս տեսած՝

1) Հ. Գիւտ Աղանեանի «Պատի օրացոյցը» (XIII տարի), տպված Մոսկվայում, գինն է 50 կ.։
2) Հ. Պարոնեանի «Քաղաքավարութեան վնասները», հրատ. Գիւտ ա. ք. Աղանեանի Գինն է 75 կոպ.։
3) Տմբլաչի Խաչանի—Տնգլբաղ եւ զուռնա տմբլա. գ. 40 կ.։

Նոյն տեղն ընդունվում է բաժանորդագրութիւն տ. Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանցի բոլոր երկերի, որոնք մամուլի տակ են եւ լոյս կը տեսնեն մի մեծ հատորով։ Բաժանորդագինն է 5 րուբլի. լոյս տեսնելուց յետոյ կարժենայ 8 րուբլի։
Դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральную Книжную Торговлю. ե. ո. 4—17

ՌՕԺՕԺԻ ՑԵԼՈՒԼԵԱՐՆԻ ՍԵՐՄ

Բաղդադի առաջնակարգ եւ սպիտակ տեսակ

Պասթէօրեան դրութեամբ պատրաստված

հսկողութեամբ

ՄԻՀՐԱՆ ԽԱՆՃԵԱՆԻ

Առաջին կարգի վկայեալ մասնագէտ Պրուսայի Կայսերական Շերամապահական վարժարանէն։

Երկար տարիներէ ի վեր Թիւրքիոյ, Կովկասու եւ Պարսկաստանի մէջ արդէն փորձուած եւ ծանօթ ֆիրմա ՄԻՀՐԱՆ ԽԱՆՃԵԱՆԻ մասնաւոր գործարանին մէջ Պասթէօրեան դրութեամբ ընտրված Պաղտատի տեսակ սպիտակ հունտէրէն յատկապէս եւ մասնաւոր խնամօք պատրաստել տուած, եւ որոնցմէ առաջին պարտիան արդէն հասած եւ յանձնած ենք Շերամապահական կայարանն քննութեան համար։
Ամեն անոնք՝ որք կը փափաքին դիւրամատչելի գիներով լաւ ապրանք գնել եւ ապահով ըլլալ հունտերու տեսակին վրա, թող հաճին դիմել մանրամասնութեանց համար Մայտաւրաձէ եւ Խօջափարուխօվ քարավանսարան № 16—17, Ա. Կ. ԱՐՄԷՆ եւ ընկ. գրասենեակը։
(ե. հ. չ. 15—30

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր եւ ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ։
Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն եւ Պոլիս։ Մեկնում է Բաթումից չորեքշաբթի, 6/19 դեկտեմբերի—շոգենաւ՝ ՍԻՐԿԱՍՍԻ, կապիտան ԳԱՐՐԻԿ։ Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ։
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով։
Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտվերպէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար։
Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝
ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա։ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի եւ Մայտաւրաձէի քարվանսարա։ ԲԱԳՈՒ—եղբ. Վ. եւ Ի. Մութաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկօվի, № 27։ ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—Վլադիկաւկազի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (ե. հ. չ.) 4—20

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացքի XII շրջան
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական և գործարանական հաշուապահութեան
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, ևբաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ
Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, հանդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերօսինի գործարանական հաշուետուութեան։
Բ) Առեւտրական թուաբանութիւն։
Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն։
Դ) Առեւտրական եւ մուրհակների կանօնագրութիւն։
Ե) Գեղագրութիւն և ամենաչափ ձեռքերի ուղղելը։
Պարապմունքները սկսվելու են 1901 թւի յունվարի 15-ից, ճաշից յետոյ, և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ։
Ցանկացողները թող դիմեն դրսւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 6 ժամ երեկոյեան, ԿՈՒԿԻԱ, Նիկօլաեվսկայա փողոց, սեփական տուն, № 46։ (Николаевская ул. № 46)։
Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ (ե. հ. չ) 9—20